

Carp en Mussert wensten, zou de NSB teveel macht geven en bovendien de gehele ambtelijke wereld, waar, aldus de bezetter, rust moest heersen, in rep en roer brengen.

Waarom verzette Schrieke zich?

Hij had zelf van zijn departementsambtenaren niet veel last en wij vermoeden dat de moeilijkheden die andere NSB'ers-gezagsdragers ondervonden, hem niet scherp voor ogen stonden – misschien ook dacht hij: dat is dan hun eigen schuld. Jegens de bezetter ontwikkelde hij een andere argumentatie: nieuwe colleges voor de ambtenarenrechtspraak zouden de bestaande reglementen moeten toepassen, men zou dus eigenlijk die reglementen moeten wijzigen als men ontslag wegens politieke tegenwerking mogelijk wilde maken, en was die soesa wel nodig? De bezetter kon tenslotte ontslaan wie hij wilde.

Dat laatste vond Schrieke de gewoonste zaak van de wereld. Alweer: hij had de normen van de bezetter tot de zijne gemaakt.¹

Hoge Raad

De Hoge Raad had in de herfst van '40 bij het verzet tegen de eerste, in beginsel zo belangrijke anti-Joodse maatregelen van de bezetter verstek laten gaan. In oktober had de raad met grote meerderheid van stemmen, vermoedelijk twaalf tegen vijf (de president, Visser, meende zich als Jood van stemming te moeten onthouden) besloten het invullen van de z.g. Ariërverklaring

¹ Daarvan geven wij nog een tekenend voorbeeld. In het Derde Rijk werd al sinds jaren *'das gesunde Volksempfinden'* als norm bij de strafrechtspraak gehanteerd om personen die volgens de vóór '33 geldende strafwet niet strafbaar waren, tóch te straffen c.q. hun straf te verzwaren – Schrieke nam die Duitse regeling over waaraan trouwens ook reeds in talrijke vonnissen van de vrederechtspraak gerefereerd was. In de zomer van '43 voegde hij aan het fundamentele eerste lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht: 'Geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling', één volzin toe: 'Valt een feit niet onder de tekst, doch wel onder de grondgedachte van een wettelijke strafbepaling, zo is de strafbepaling toepasselijk, indien het feit naar gezond rechtsgevoel strafwaardig is' (VO 62/43 (*Verordeningenblad*, 1943, p. 233)) – dat 'gezond rechtsgevoel' was het gevoel van de bezetter en van de minieme minderheid die zich aan zijn zijde geschaard had.

Veel praktische betekenis heeft die uitbreiding van de strafrechtsnormen niet gehad; men zou haar wèl als een passend, ja als een logisch sluitstuk van Schrieke's ingrijpen in de rechtsbedeling kunnen beschouwen.